

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

13 במאי 2010

ספרה של ד"ר ענת ברקו: אישה פצצה

מחבלים מתאבדים: נשים וילדים בשירות הטרור¹

¹ ענת ברקו, אישה פצצה. מחבלים מתאבדים: נשים וילדים בשירות הטרור. הוצאת ידיעות אחרונות, ת"א, 2010.

- מרכז המידע למודיעין ולטרור עסק בשנים האחרונות בתופעה של המחבלות המתאבדות, כחלק מהתופעה הכוללת של פיגועי ההתאבדות. ד"ר ענת ברקו, קרימינולוגית, בעלת תואר דוקטור מאוניברסיטת בר-אילן, בדקה את מעורבותן של הנשים המתאבדות במערכת הטרור נגד ישראל והגיעה לתובנות חשובות. ספרה "אישה פצצה" מבוסס בין השאר על מפגשים שקיימה ד"ר ענת ברקו עם אסירים ואסירות, שהיו מעורבים בפיגועי טרור נגד ישראל.
- על מנת להעניק לקוראינו טעימה קלה מהספר "אישה פצצה", ולהציף כמה מהמצאים הנוגעים לדמותן של הנשים המתאבדות, בחר מרכז המידע לפרסם את המבוא לספר כלשונו (עמ' 13-11). המבוא מובא להלן באדיבותם של ד"ר ענת ברקו והוצאת ידיעות אחרונות. השורות המודגשות הינן במקור.

מבוא

"יהיה לנו טוב ביחד... חברה שלי נתנה לנו דירה, כדי שנוכל להיות ביחד... תביא איתך קונדומים... יש לך?" כך כתבה הודא לנער הישראלי בן ה-16 בצ'אט, באינטרנט, באמצעות תוכנת המסרים הישראלית ICQ. היא פיתתה אותו לפגוש אותה באמצעות הבטחות מיניות מפורטות, במטרה ברורה לרצוח אותו.

"... האם יש לך חברה?... האם אתה עומד לספר לחברייך על הקשר בינינו? עלינו... שאתה צעיר ממני?... האם אתה רוצה סקס??? אני רוצה, אבל אני לא רוצה להיות בהריון..."

ליאיר, בן 16, היה סוד, שאתו לא חלק עם אף אחד. הוא חשב שפגש בחורה מבוגרת ממנו ורצה בקשר מיני. הודא אף טרחה לשאול אותו: "מה יהיה אם אמא שלך תראה את הקונדומים ותדע עלינו?"

"אל תדאגי", הרגיע אותה יאיר, "היא לא תדע."

הודא, באופן מתוחכם ומניפולטיבי, טוותה קורים מסביב הנער, עד שנלכד בהם, בהתלהבות אופיינית לנער מתבגר. השיחות הפכו לתכופות וארוכות יותר, ואיתן גבר רצונו של יאיר לפגוש את הבחורה. לבסוף הגיע יאיר למקום המפגש שקבעו בצ'אט, ושם המתינו לו הודא וחבריה ורצחו אותו בדם קר.

הודא שפגשתי בבית הכלא לא היתה שונה. בעורמה, בתחכום ובאכזריות ביססה את שליטתה בכלא הנשים עד שהגיעה לעמדת הדוברת, המנהיגה הבלתי-מעוררת של האסירות הביטחוניות. גם אחרי שהורחקה מן האגף שבו שהתה, עקב השפעתה השלילית על האסירות, המשיך צלה להלך אימים. כל אסירה שהעזה לעמוד מולה, או להרגיז אותה, הסתכנה בכוויות עמוקות ובצלקות ממרגרינה רותחת מעורבת בסוכר שהוטחה בפניה. לאסירות שהודא פגעה בהן תישאר תזכורת צורבת בבשרן לכל חייהן.

נשים בחברה הפלסטינית הנן לרוב כלי משחק בידי הגברים, והן פסיביות בתהליכי התכנון והביצוע של פיגועים. הן אינן מגיעות לטרור כהמשך מתבקש לסגנון חיים עברייני, בניגוד לחלק מהאסירים הביטחוניים הגברים. פרוטוקולים של עדויות בבתי משפט, ושיחות שקיימתי עם אינטלקטואלים פלסטינים, מעלים את החשד כי נשים הנשלחות לפיגועי התאבדות מנוצלות לעתים מינית על ידי גברים: "**את ממילא הולכת להתפוצץ, אז מה זה כבר משנה...**"

ביצוע הפעולה הטרוריסטית אמור לשדרג את מעמדה של משפחת המחבל, אולם ההטבות המפליגות לא מגיעות למשפחותיהן של המחבלות באופן שווה לאלה שמקבלות משפחות הגברים. ביסוד האפליה הזו מונחות הנסיבות שבהן מגיעות נשים לפעילות טרור, השונות בדרך כלל מהנסיבות שבהן משתלבים גברים בטרור. אי-אפשר שלא לתהות מהי הסיבה להתנהגות הנתפסת כחריגה בקרב נשים, מה הניע אותן לעשות זאת? איזה דבר רע עשו או שעשו בהן, שהביאן לשימוש במנגנון טיהור עצמי נורא שכזה?

במקרים רבים, נשים מצטרפות לארגון כלל לא כדי לבצע פיגוע, אלא הארגון מצרף אותן בסמוך למעשה עצמו, על מנת להאדיר את שמו ולצבור פיגוע נוסף לזכותו. קיימת תחרות רבה בין הארגונים סביב השאלה מי מפיק יותר פיגועים, והם מקיימים מעין "ספירת גולגולות" להשוואת תוצאות.

ספרי הראשון, **בדרך לגן עדן - עולמם של מחבלים ומחבלות מתאבדים ושולחיהם** (הוצאת "ידיעות ספרים"), התמקד בטרור המתאבדים, ופרקים אחדים בספר הוקדשו לנשים. מאז העמקתי והתמקדתי במחקרי בנשים ובילדים, ובאינטרקציה הייחודית בין המחבלות למפעיליהן. תמצית התובנות ממחקר זה מגלה כי **הנשים "חשובות ולא חשובות" בריזמנית**. הספר בודק בפרוטרוט נושא זה ומגיע לתובנות חדשות.

יש בספר זוויות התייחסות שונות ומקיפות שנחשפו בפני סביב מעורבותם של נשים ונערים בשירות הטרור. כדי להיכנס לעובי הקורה ראייתי חכמי דת מוסלמים, טרוריסטים, משלחי נשים לפיגועים, עורכי דין, בכירים בקהילה המוסלמית מחוץ לכלא ובתוכו. מלבד זאת מתבסס הספר על עדויותיהן וסיפוריהן של הנשים הטרוריסטיות עצמן. כמו כן, ימים רבים צפיתי במשפטים צבאיים ועיינתי בפרוטוקולים ובכתבי אישום של טרוריסטים. במשך 15 שנה קיימתי מפגשים לצורכי מחקר עם אסירים ביטחוניים מאחורי הסורגים של הכלא הישראלי. בין האסירים שפגשתי היו כאלה שהפיקו וביצעו פיגועי טרור רצחניים נגד ישראלים. בלט בתוכם מייסדו ומנהיגו של ארגון החמאס, השייח' אחמד יאסין. בשנים האחרונות לעבודתי בתוך הכלא התמקדתי במפגשים עם נשים ונערים שהיה להם חלק בפיגועי טרור.

שמותיהם של דמויות ומקומות הומרו בשמות בדויים, בין היתר בשל רמת החשיפה האישית שאליה הגיעו המרואיינים בשיחתם עמי ובשל הרצון המשותף שנוצר לגעת בדברים האמיתיים מבלי לפגוע בשלומם. הכתוב מבוסס על שיחות פנים מול פנים שקיימתי עם אנשים שבעיני רבים נחשבים לחידה. ובנסיבות המיוחדות של הקרבה שנוצרה התיירו לי לתעד את המפגשים עמם

ולנסות להבינם. אין ספק, חלק מהאירועים שבספר ייגעו בפצעים כואבים ומדממים בקרב רבים בציבור הישראלי, שנפגע קשות מפיגועי הטרור.

בין השורות והמילים חיפשתי תשובות לשאלות שעמדו לנגד עיני כשהתחלתי את מסעי המחקר: **האם אפשר להיות "אישה טובה" על פי הקריטריונים של החברה הפלסטינית ובה בעת להיות "טרוריסטית"?** מה משמעות המהות המסתמנת מהמפגשים הללו, המצביעה על היותה של אישה טרוריסטית בחברה הפלסטינית **"חשובה ולא חשובה"** בעת ובעונה אחת? האם המעורבות בטרור היא סימן לשחרור האישה הפלסטינית, או שמא מדובר בדיכוי נוסף ובשימור מקומה הנחות בחברה - המסביר גם את דירוגה הנחות, ואת תגמול בני משפחתה באורח מפלה למרות הקרבתה? **האם גוף האישה הערטילאית ובת החלום כפי שהיא מתוארת, כבתולה בגן העדן, הוא תמריץ מיני לאותה תעשיית מוות המונעת על ידי גברים, שבה מוקרב גופן של נשים חיות דרך פיצוץ חלקי גופן המוצנעים לכל עבר למען המרתן בנשות עדן אלה?** מיהן הנשים הפלסטיניות שהעזו לעזוב את הבית, לרוב ללא אישור האב, ומה גרם להן ו/או לילדים להשתלב במכונת הטרור המשומנת? **האם וכיצד ניתן לעצור את הפצצות האנושיות של הטרור האיסלאמי המיליטנטי? האם אישה שהשתתפה בפיגוע התאבדות היא "פצצה חכמה" או "פצצה טיפשה"?**

ד"ר ענת ברקו